

De redactie nodigt lezers uit boeken te recenseren voor deze rubriek

In 2000 kwamen de regeringsleiders van de lidstaten van de Europese Unie bijeen en spraken af dat de EU in 2010 moest zijn veranderd in de meest concurrerende en dynamische kenniseconomie ter wereld. Het pad naar het bereiken van deze doelstellingen staat bekend als de Lissabon-agenda. Een belangrijke rol is daarbij voorzien voor onderzoek en innovatie, waartoe in 2002 de zogenaamde Barcelona-doelstellingen zijn geformuleerd: in 2010 moet drie procent van het totale bbp van de lidstaten besteed worden aan onderzoek, waarvan twee derde moet worden uitgegeven door de private sector. Bij het streven naar bovengenoemde doelen zijn de lidstaten gebaat bij coördinatie op het gebied van onderzoek en ontwikkeling (O&O). Voor een goede coördinatie moet een afweging gemaakt worden tussen enerzijds het streven naar efficiëntie door het bundelen van talent en middelen en het voorkomen van overlap; en anderzijds het creëren van een zekere vorm van concurrentie opdat onderzoekers elkaar opstuwten naar vernieuwing en vooruitgang. Als ondersteunend instrument voor verdere integratie hebben de lidstaten het concept van de *European Research Area* (ERA) omarmd. ERA is door de Europese Commissie gedefinieerd als “een gemeenschappelijke interne Europese markt voor onderzoek waar onderzoekers, technologie en kennis vrij circuleren”; ondersteund door “effectieve coördinatie op Europees niveau op het gebied van nationale en regionale onderzoeksactiviteiten, instrumenten en beleid”; met “initiatieven geïmplementeerd en bekostigd op Europees niveau”.

Het boek beschrijft in het eerste deel de historische ontwikkelingen die hebben geleid tot de uiteindelijke implementatie van ERA in 2000. Het tweede deel schetst de rol van ERA binnen het kader van de Lissabon-agenda; het geeft verder een theoretische onderbouwing voor beleid op het gebied van onderzoek en ontwikkeling, en coördinatie daarvan. Deel drie van het boek plaatst conclusies en aanbevelingen inzake een verdere versterking van het ERA-concept in een breder perspectief.

Het boek schetst een somber beeld van de status en ontwikkeling van de innovatiecapaciteit van de lidstaten. Op basis van de beschikbare data blijkt dat de groei in uitgaven aan O&O van de EU-landen bijvoorbeeld in de laatste jaren is gestagneerd tot een totaal uitgavenniveau van rond de 1,8 procent van het bbp. De uitgaven van de Verenigde Staten zijn in de loop van de tijd constant gebleven, maar het niveau ligt op 2,6 procent van het bbp, terwijl Japan

Delanghe, H., U. Muldur en L. Soete (red.) (2009) *European science and technology policy. Towards integration or fragmentation?* Cheltenham: Edward Elgar.

de laatste jaren een groei kende tot 3,2 procent van het bbp. Problematisch voor de positie van de lidstaten als grootste kenniseconomie zijn de opkomende economieën als India en China, die hun uitgaven als percentage van het bbp dusdanig hebben aangepast dat ze tegen 2010 de EU hebben benaderd. Een direct gevolg is dat het aandeel van Europa in totale wereldwijde uitgaven is teruggelopen van 29 tot 25 procent.

De trend in totale O&O-uitgaven is exemplarisch voor andere indicatoren. De private uitgaven aan O&O in de lidstaten bijvoorbeeld liggen op ongeveer 1,2 procent van het bbp. De Verenigde Staten presteert ook constant, maar het niveau daar ligt op 1,8 procent. Japan kende de laatste jaren een groei tot 2,3 procent van het bbp.

De auteurs concluderen op basis van deze feiten en andere ontwikkelingen die in het boek beschreven worden dat de EU haar innovatiecapaciteit heeft versterkt, maar niet zoals haar belangrijkste concurrenten. Het directe gevolg is dat de Lissabon-doelstellingen niet zijn gehaald.

Oorzaken voor de verschillen in input en output van O&O tussen Europa en haar belangrijkste concurrenten liggen onder andere in de structuur van de industrie in de EU. Dit betekent dat om de concurrentie aan te kunnen gaan, de lidstaten zich moeten vernieuwen. Een belangrijke rol is daarbij weggelegd voor onderzoek en innovatie, en dus ERA. Oplossingen die de auteurs in dit kader aandragen, refereren aan een mentaliteitsverandering van de lidstaten: verdere defragmentatie van onderzoek en beleid door het openstellen van nationale programma's en herinrichten van het EU-Kaderprogramma. Doel bij dit laatste moet volgens de auteurs niet zijn om te komen tot prioriteiten die het mogelijk maken om zoveel mogelijk geld te laten terugstromen naar de nationale kennisinfrastructuur; maar om het Europese innovatiesysteem te versterken.

Dit boek, dat goed en helder geschreven is, geeft bovenal een overzicht van de status van de innovatiecapaciteit van de Europese Unie. Maar daar dient wel bij opgemerkt te worden dat de bijdragen aan dit boek zijn geschreven door beleidsmakers, onderzoekers en beleidsanalisten. De analyse en conclusies weerspiegelen de achtergrond van de auteurs: er is bijvoorbeeld een sterke focus op de inputzijde van het innovatieproces en onderzoeksgedreven innovatiebeleid.

MARCEL DE HEIDE

Promovendus aan de Erasmus Universiteit Rotterdam